

# **CASTRUL ROMAN DE LA RIȘNOV. SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DIN ANII 1973-1974**

## **(Raport preliminar)**

de NICOLAE GUDEA și IOAN I. POP

Săpăturile arheologice de la Rîșnov au intrat într-o fază avansată de cercetare, mai ales în raport cu celelalte obiective de același caracter din sudul Daciei. După ce au fost precizate elementele determinatorii (dimensiuni, orientare, elementele incintei) și s-au stabilit fazele principale de construcție<sup>1</sup> s-a trecut la cercetarea construcțiilor din interiorul castrului mai ales în legătură cu destinația lor.

Între 15 iunie și 15 iulie 1973, respectiv între 12 iunie și 8 iulie 1974 s-a desfășurat cea de-a VI-a, și a VII-a etapă a cercetărilor arheologice aici<sup>2</sup>.

Au fost executate următoarele săpături, concentrate îndeosebi la clădirea centrală (*principia*), clădirile din *latus praetorii dextrum* și alte obiective foarte apropiate: Secțiunea XXIII ( $30 \times 1,25$  m) a fost trasată peste portiunea de NV a clădirii comandamentului; secțiunea XXIV ( $10 \times 1,25$  m) peste clădirea G, care apoi a fost complet dezvelită; secțiunea XXV ( $35 \times 1,25$  m) peste partea de SE a comandamentului. Secțiunile XXVII ( $3 \times 3$  m) și XXVIII ( $2 \times 2$  m) au fost trasate peste absida laterală de pe latura de SV a clădirii centrale. Secțiunea XXVI ( $36 \times 1,25$  m) în *latus praetorii sinistrum*.

În anul 1974 au fost executate secțiunile XIX-a ( $25 \times 1,25$  m), XXIX-a ( $25 \times 1,25$  m), XXXIII ( $25 \times 1,25$  m) paralele peste *latus praetorii dextrum*; secțiunile XXXI ( $6 \times 1,25$  m) și XXXII ( $6 \times 1,25$  m) pe direcția zidului din față al clădirii centrale în *latus praetorii dextrum* și secțiunea XXX ( $4 \times 5$  m) la capătul de SE al secțiunii XXVI.

Efectuarea acestor secțiuni a dus la completarea planului clădirii centrale și a imaginii despre interiorul castrului (fig. 1).

Clădirea comandamentului (*principia*), al cărei plan nu a fost încă în întregime determinat, reprezintă o construcție măsurind  $21 \times 24,50$  m. Probabil că lățimea construcției este mai mare, zidurile identificate prin secțiunile

<sup>1</sup> N. Gudea – I. I. Pop, *Castrul roman de la Rîșnov-Cumidava. Contribuții la cercetarea limesului de sud-est al Daciei romane*, Brașov, 1971; N. Gudea – I. I. Pop, *Castrul roman de la Rîșnov. Săpăturile din anul 1971*, Cumidava, 7, 1973, p. 13–24; N. Gudea – I. I. Pop, *Cercetări arheologice recente în castrul roman de la Rîșnov*, Studii și materiale, Muzeul Militar Central, 7-8, 1974–1975 p. 55-78.

<sup>2</sup> Campaniile s-au succedat în felul următor: I (1939), II (1969), III (1970), IV (1971), V (1972), VI (1973), VII (1974).

XIX, XXIX, XXXIII în *latus dextrum* și de aceeași în *latus sinistrum* probabil că reprezintă extremitățile laterale ale principiei. Deocamdată însă faptul nefiind confirmat arheologic nu putem preciza acest lucru. Clădirea are trei părți distincte. Pe latura de SV se află un sir de cinci încăperi (a,a<sub>1</sub>,b,c,c<sub>1</sub>) a căror lățime este în interior de 3,30 m; lungimea diferă. Încăperea centrală (b) este lată de 4 m iar în dreptul ei în exterior a fost construită o absidă semicirculară. O absidă identică a fost construită și în dreptul încăperilor și a<sub>1</sub>. Camerele erau încălzite. Resturile de hipocaust identificate mai ales în încăperile a,b,c și în abside sint o dovedă în acest sens. Interiorul camerelor era padimentat cu țigle, pește care era pus un strat subțire de *cocciopesto*. În încăperi a fost găsit foarte puțin material arheologic. Nu se poate stabili raportul în timp între construcția inițială și abside, deoarece zidul clădirii a fost demantelat în cea mai mare parte. Presupunem însă că inițial, pe latură erau numai trei încăperi (a,b,c) și că numai ulterior au fost construite ziduri despărțitoare în încăperile a și c; de asemenea, bănuim că absida laterală este mai târzie, deoarece ea nu are o poziție simetrică față de încăperea a.

În fața încăperilor se află o curte care, judecind după cantitatea mare de țigle scoase în secțiuni, era acoperită. Această curte, mare de  $8,10 \times 19,40$  cm era *peristilum*-ul. Din *peristilum* se trecea într-o altă curte (*atrium*) mai mare ( $10 \times 19,40$  m), pavată cu dale mari din piatră de gresie brună-galbenă. Dalele erau aşezate pește un strat de prundă puz deasupra aluviumii antice. Lățimea (întrării) deschiderii dintre *peristilum* și *atrium* era de 2,80 m; capetele zidului despărțitor se îngroșau în dreptul trecerii. În *atrium* a apărut, printre altele, și un fragment dintr-un monument din piatră calcaroasă-nisipoasă. Intrarea principală a clădirii nu a fost încă cercetată (fig. 2).

La 5,50 m spre SV în spatele principiei a fost identificată clădirea G (secțiunea XXII/1972). Pentru cercetarea ei a fost trasată secțiunea XIV ( $10 \times 1,25$  m), dezvoltată apoi într-o casetă ( $5,50 \times 5,50$  m). Interiorul clădirii a fost degajat în întregime, iar în exterior, pînă la nivelul aluviumii antice, care marca începutul zidului propriu-zis. Construcția are plan patrat; (fig. 1a); dimensiunile în partea exterioară:  $4,25 \times 4,25$  m. Zidul avea grosimea de 0,50-0,60 m și era foarte solid construit. Pereții interiorului erau acoperiți cu un strat de mortar fin impermeabil (*cocciopesto*), iar fundul era alveolat. Zidul se păstrează hîne pînă aproape de suprafață. Partea cea mai de jos a construcției se află la 1,75 m de la suprafața actuală a terenului.

Clădirea a servit inițial ca rezervor de apă acoperit. La un moment dat, destinația clădirii a fost schimbată. Pe latura de SV a fost tăiată o intrare largă de 1 m, iar interiorul a fost umplut și nivelat pînă la nivelul acestei intrări. Noul nivel de locuire are o culoare cenușie și conține multă arsură. Nu avem elemente suficiente să datăm cele două faze. Pe fundul clădirii, în pîmîntul de umplutură a apărut un denar de la Traianus (Strack, I, nr. 34 emis la a. 100); în stratul nou de locuire la 0,60 adîncime de la suprafață a apărut o piesă colonială emisă în timpul lui Alexander Severus (RIC, IV, 2, p. 75, nr. 61 emisă la a. 227).

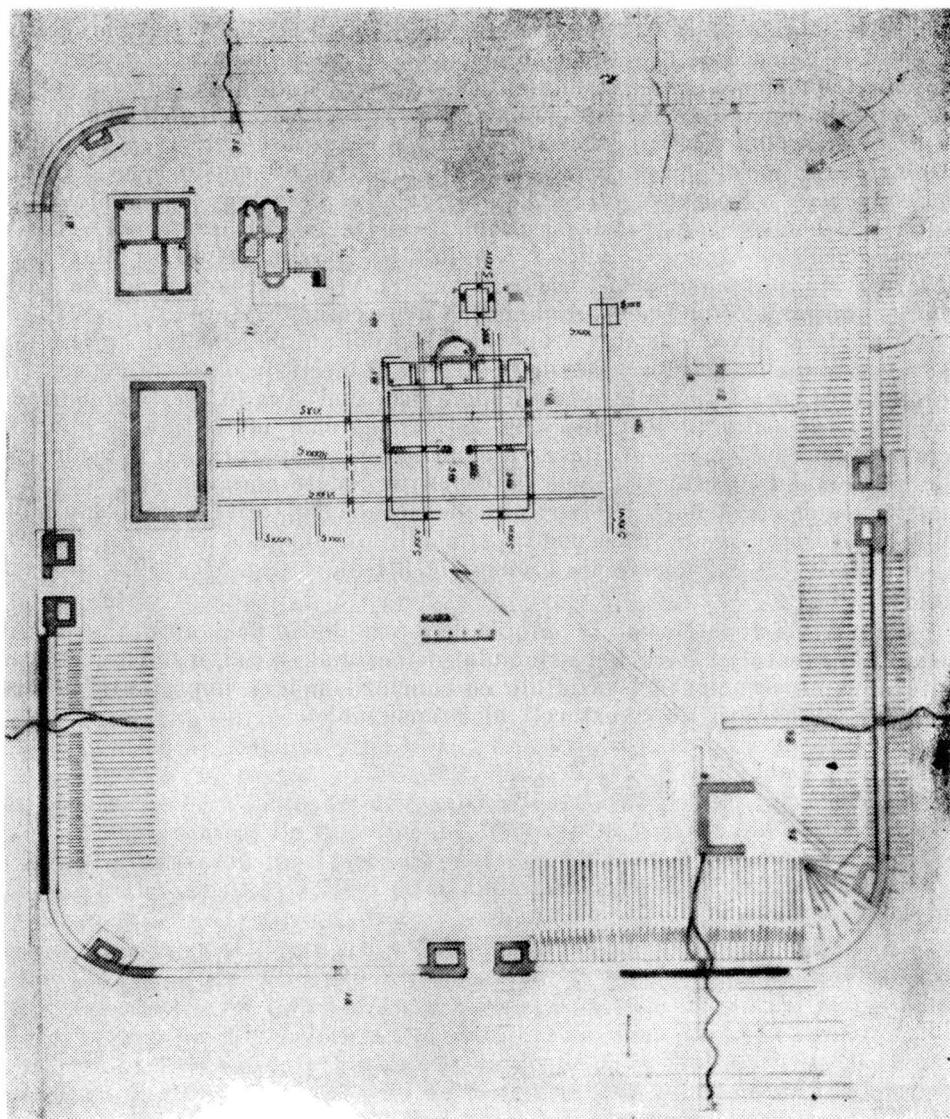
Secțiunile XXIX, XIX, și XXXIII trasate peste *latus dextrum* au dus la identificarea urmelor unor construcții. La 4,30 m de zidul cel mai SE al principiei a fost identificat un zid paralel care nu cotește spre SE (vezi secțiunea XXXI) și credem că el poate fi zidul lateral al clădirii comandamen-

tului (fig. 2). Nu au fost identificate alte construcții sigure între *principia* și clădirea C. Resturile de ziduri intersectate de secțiuni urmează să fie lămurite în campaniile viitoare.

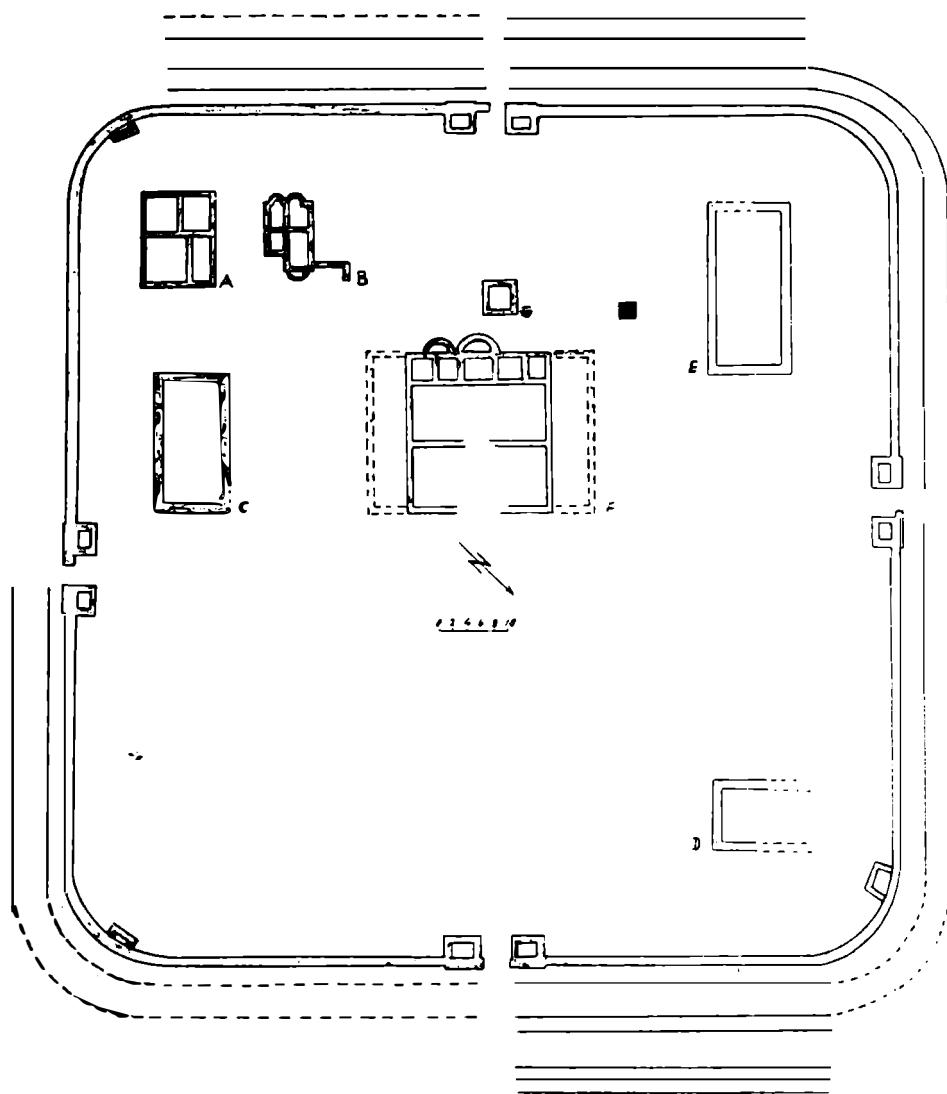
La capătul de SV al secțiunii XXVI a fost identificată, la adâncimea de 1,50 m de la suprafață, o vatră. Casetă XXX ( $4 \times 5$  m) a precizat caracteristicile ei. Vatra a fost săpată în adâncime la 70 cm față de nivelul antic de umblare (30 cm grosimea aluvioni antice și 40 cm pămîntul virgin). Ea constă într-o platformă construită din cărămizi mari ( $31 \times 31 \times 3$  cm) de formă aproape dreptunghiulară ( $1,75 \times 1,86$  m). Cărămizile erau puse direct pe pămîntul virgin; deasupra lor se află un strat subțire de 2 cm de mortar colorat foarte fin (*cocciopesto*). Deasupra vetrui s-a găsit un strat gros de cenușă și arsură cu material arheologic: ceramică, oase, obiecte de metal. În apropierea vetrui a apărut o piesă de bronz (*Mionnel*, III, p. 423, nr. 235 din timpul lui Alexander Severus. Nu putem preciza caracterul acestei vetre, deoarece nu am găsit pînă acum analogii în Dacia. Probabil că avea caracter sacru.

Materialul arheologic care a apărut în cei doi ani de cercetări nu ieșe din cadrul obișnuit al descoperirilor de la Rîșnov și întărește observațiile noastre anterioare. Ceramică este în general sporadică, mai ales în aceste zone unde nu a fost o locuire proprietară (fig. 2a). Remarcăm în continuare apariția ceramicii dacice (fig. 2a/5); cîteva vase întregibile au apărut chiar în încăperile clădirii comandamentului. Dintre descoperirile făcute amintim aici, mai ales materialele de construcție din fier: piroane, scoabe (fig. 4/7-17), care dău indicații în legătură cu modul de acoperire al clădirilor, unele și arme (fig. 3/8-10, 13-19; 45-6, 18-20) obiecte din bronz ((fig. 3/1-6), os (fig. 3/7; 4/2,4) și sticla (fig. 4/1,3).

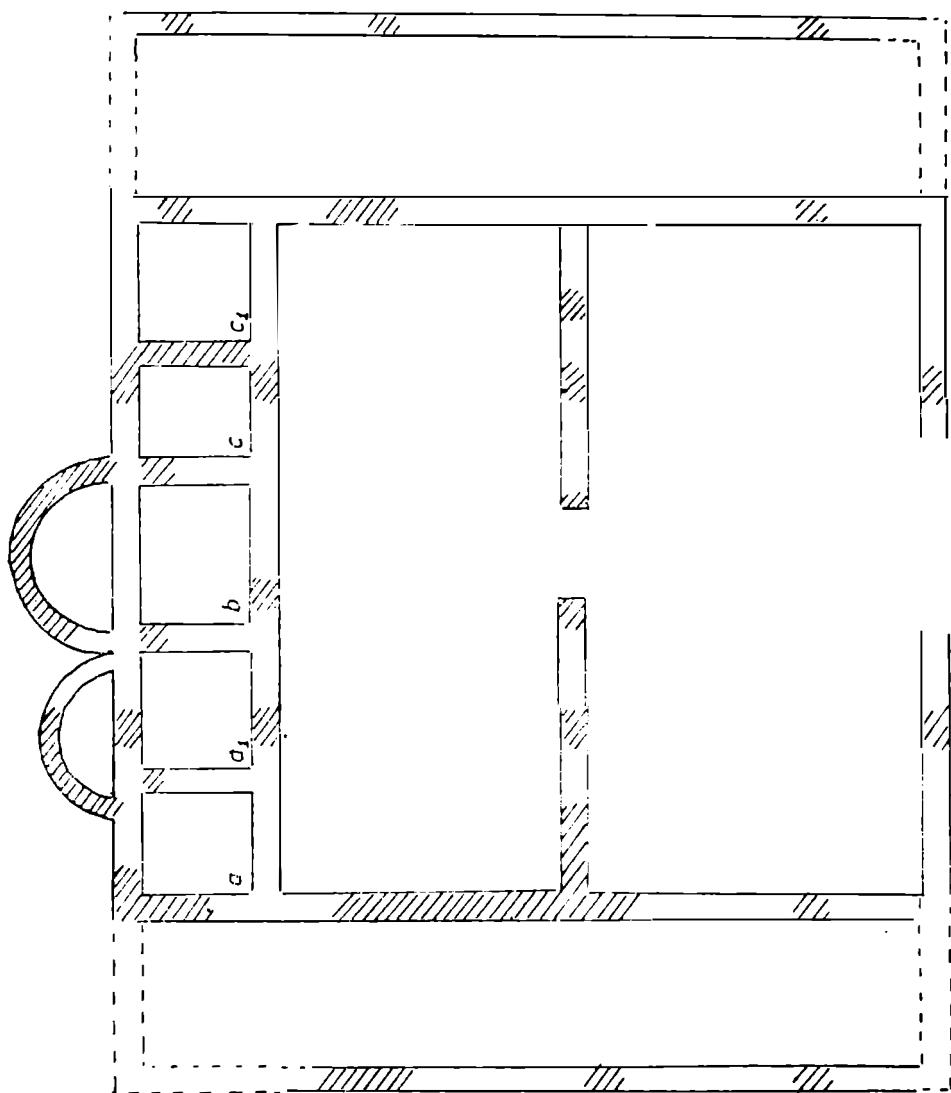
Cercetările de la Rîșnov se apropie de o fază destul de avansată în raport cu stadiul general al cercetării sistemului defensiv al Daciei, fază care va permite reluarea principalelor rezultate cu concluzii noi și importante pentru studiul romanității din acest colț al Transilvaniei.



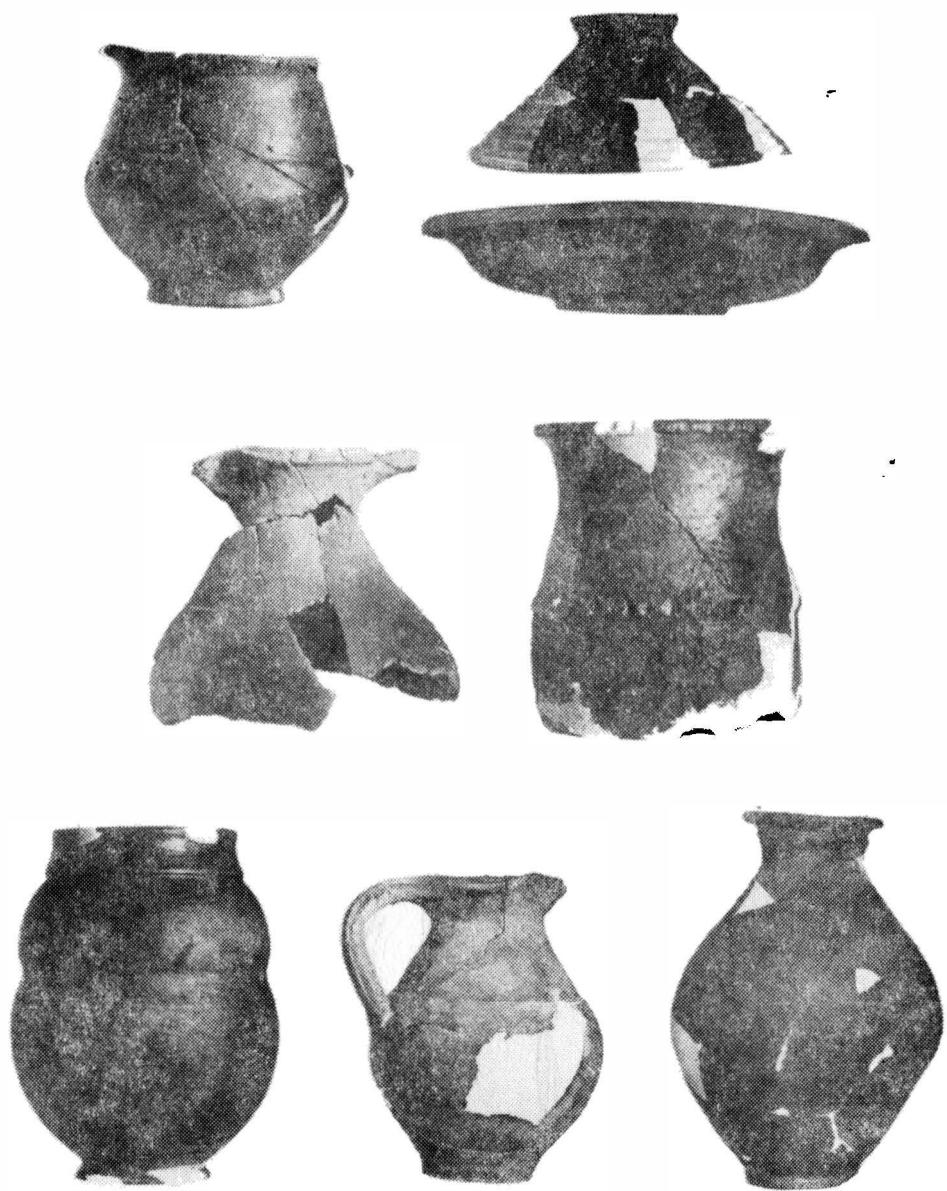
*Fig. 1.* — Planul castrului cu săpăturile.



*Fig. 1a. — Planul castrului cu construcțiile din interior.*



**Fig. 2. — Planul provizoriu al clădirii comandamentului.**



*Fig. 2a. — Ceramică descoperită în anii 1973—1974.*

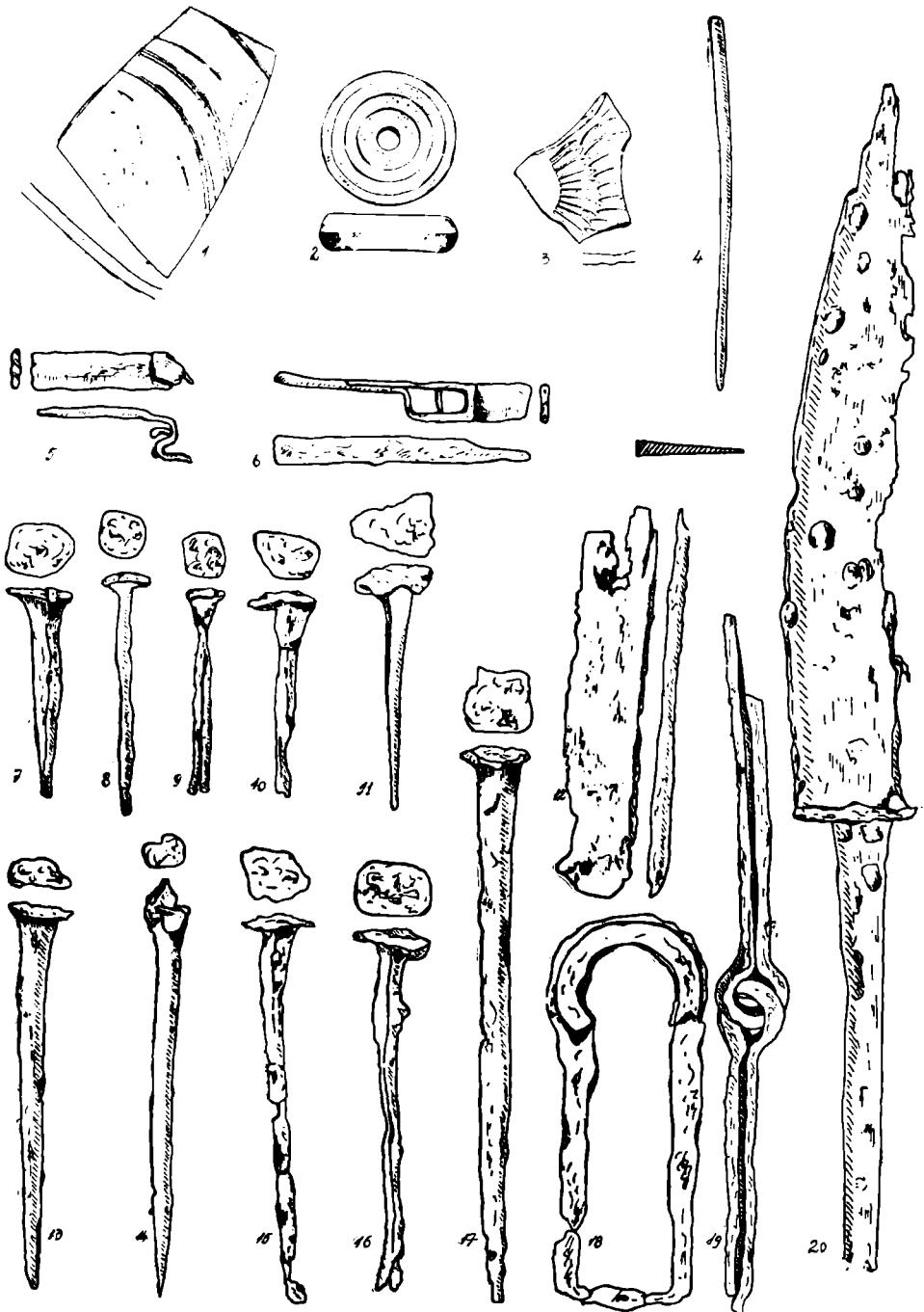


Fig. 4. — Materiale arheologice din secțiunile anilor 1973—1974.

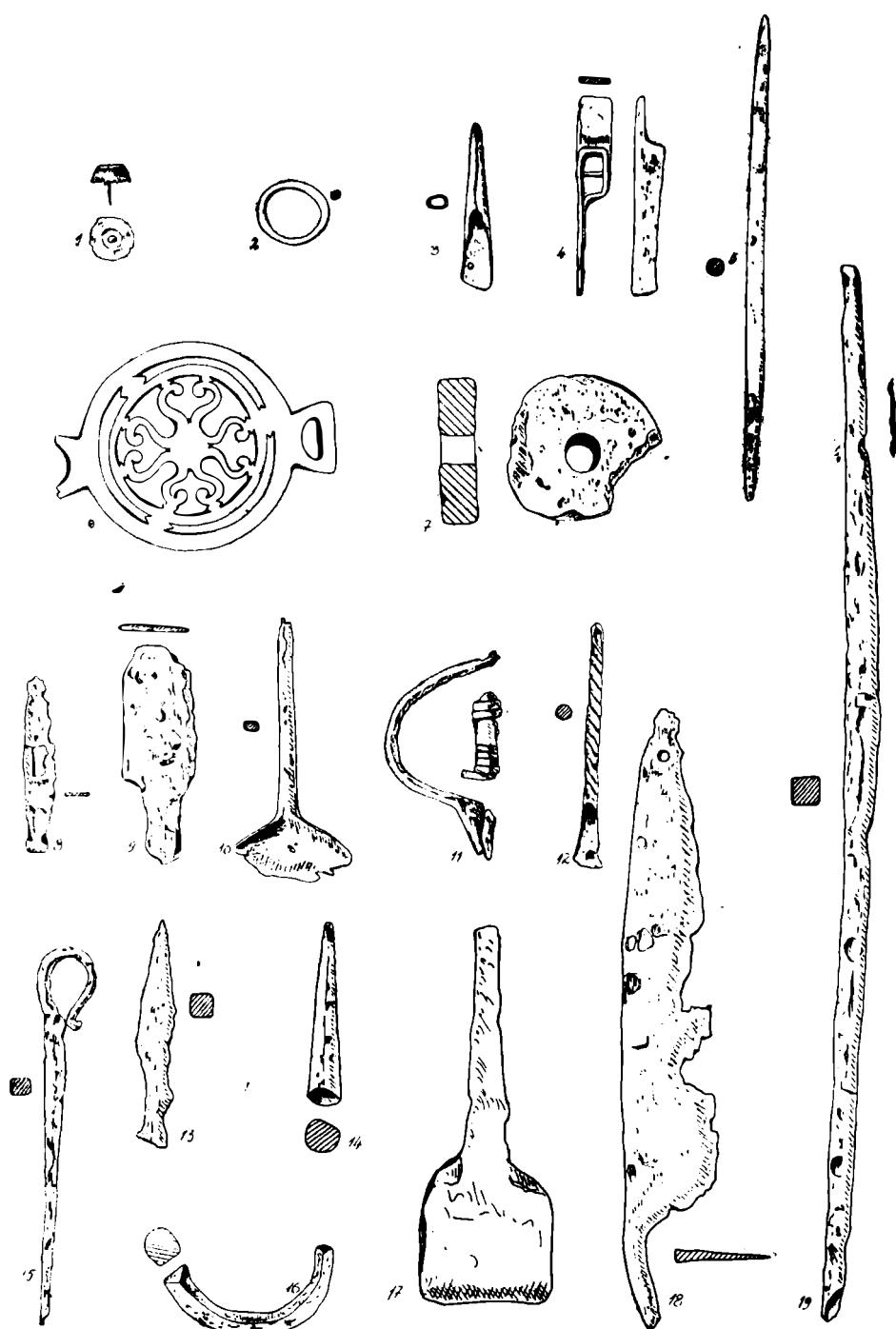


Fig. 3. — Materiale arheologice din secțiunile anilor 1973—1974.

# **DAS RÖMERLAGER VON RİŞNOV (ROSENAU). DIE ARCHÄOLOGISCHEN AUSGRABUNGEN DER JAHRE 1973-1974**

(ZUSAMMENFASSUNG)

Die Verfasser legen einen kurzen Bericht über die 1973 und 1974 im Römerlager von Rışnov durchgeführten Ausgrabungen vor; Ziel der Untersuchungen war die Klärung des Grundrisses des Kommandanturgebäudes (*principia*) und der Bauten der *latera praetorii*. Es wurde ein Plan des Hauptgebäudes (Abb. 2) erarbeitet: ein Wasserbassin und die Mauern der Gebäude von den *latera praetorii* konnten identifiziert werden. Im *latus sinistrum* fand man einen Herd, der nach dem Fundgut zu schliessen wahrscheinlich zu Kultzwechen benutzt wurde.

## **VERZEICHNIS DER ABBILDUGEN**

- Abb. 1 — Grundriss des Castrums Rışnov mit den Ausgrabungen.**
- Abb. 1a — Grundriss des Castrums Rışnov mit den inneren Banten.**
- Abb. 2 — Vorläufiger Grundriss des Kommaodanurgebäudes (*principia*).**
- Abb. 2a — In den Jahren 1973 und 1974 ausgegrabene Keramik.**
- Abb. 3 — 4 Archäologisches Fundgut von den Ausgräbungen.**